

КНИГА ОТ ПЯСЪК.
КОЛОРИТНИЯТ ЖИВОТ НА ЕДИН СУГЕСТОПЕДИЧЕН ЕЗИКОВ ЦЕНТЪР

СОНЯ МИНЕВА

Анотация

Сугестопедичният езиков център е необикновена организация. Най-често в очите на търсещите знания по чужди езици това е частна образователна институция, в която обучаемият би получил знания. Обикновено се очаква отношението да е специално, според нуждите на обучаемите и целта научаване на чужд език да бъде постигната след преминаване на определен брой курсове. В очите на държавните институции езиковият център е стопанска организация, която трябва да спазва законите на държавата -финансови, трудови, здравни наредби и т.н.

Но всъщност за нас, сугестопедагозите, и вярвам, че за голяма част от нашите курсисти, сугестопедичният езиков център е пристан в бурно море. Това е място, където имаме свободата да бъдем и където можем да споделим любовта към това, което правим и към хората, с които го правим. И всеки един -сугестопедагог и ученик е значим и зачитан.

Чуждоезиковото обучение по Сугестопедичната методика празнува своя девети рожден ден в Езиков център KREG. През първите четири години Суестопедичната методика прилагаме само в обучението на възрастни по английски, френски и испански. От 2017 година разработихме учебни програми по английски за

деца и тинейджъри, а през 2019 година и по испански за тинейджъри.

Индивидуалността на всеки преподавател, който е бил част от нашето голямо семейство, се е отразила върху формата и вида на сугестопедичните курсове, които провеждаме към днешна дата. Целта на този доклад е да представим формата на различните курсове за деца и възрастни, както и учебните програми, с които работим.

Ni el libro ni la arena

tienen ni principio ni fin.

Jorge Luis Borges El libro de la arena

Пясъкът е резултат от дългогодишното взаимодействие между природните стихии вода и вятър и твърдия камък. И този процес е безкраен както безкраен е светът. По подобен начин книгата събира в себе си търсенията, вълненията и надеждите на автора. А после живее хиляди животи след всяка среща с читател, който дава нов живот на героите със своята интерпретация на случките и с влиянието, което книгата оказва върху неговия живот.

Точно така безкраен и неповторим е и сугестопедичният курс по чужд език. Базиран върху един и същ сугестопедичен учебник, курсът по чужд език отразява индивидуалността на всеки преподавател и на всеки обучаем, а

преживяването „сугестопедичен курс“ продължава да се развива и обогатява дори и след края на курса.

Всъщност свободата, която всеки преподавател има за да разработи сугестопедичния курс, не е абсолютна. Всеки преподавател е свободен да твори и създава стига да спазва всички седем закона на сугестопедичната методика и да включи всички четири елемента -въведение, концертен сеанс, разработка и представяне. От изключително значение е тестирането на нивото в началото и в края на курса, защото в крайна сметка, макар и приятен и емоционален, курсът има ясна цел – усвояването на определени знания. И всичко останало е необходима „оркестрация“ за да се постигне желания резултат.

Ето защо, това, което един частен езиков център е необходимо да осигури на своите преподаватели от една страна е свобода да творят спазвайки законите, а от друга страна - автономност и независимост от желанията на своите бъдещи курсисти.

Въпросът е къде да се срещнат двете страни?

Нашият опит през последните девет години показва, че е възможно да се направят отклонения от класическия формат на курса за възрастни -5 седмици по 4 учебни часа на ден, обща продължителност – 100 учебни часа.

В началото, в продължение на 2 години, всички курсове спазваха този формат, като в курсовете по английски на първо ниво се разработваха първите седем глави от сугестопедичния учебник The Return, а второ ниво продължаваше с трите последни глави от сугестопедичния учебник The Return и продължаваше със сугестопедичния учебник London Tales.

Оказа се, че с разрастване на екипа, не всеки преподавател успява да разработи целия материал за 200 часа. А това предизвиква трудности в организирането на групи на по-високи нива, тъй като не всички продължават едновременно. По тази причина се стигна до решението първо и второ ниво да бъде учебникът The Return, а учебникът London Tales да бъде основата на отделен курс. Всеки един от тези курсове е с продължителност 80 учебни часа. В началото разделяхме учебника The Return точно наполовина, но в последната година с отделни групи успяхме да разработим шест глави на първо ниво вместо пет.

Изключително важно е да се каже, че опитът на преподавателя и доброто познаване на всеки сугестопедичен учебник позволява да се разработи повече материал в определена времева рамка, а това е необходимо за да се спазва четвъртия закон за многократно увеличен материал.

В „Сугестопедично практическо ръководство за преподаватели по чужд език“ (стр. 233) на д-р Лозанов и д-р Гатева пише:

„Особено полезно и резултатно се оказва навременно и точно напомняне на вече минали, но не разработвани граматични или лексикални форми – при всеки повод в разработката на новите уроци. Това означава, че текстовете на уроците трябва да се знаят от преподавателя наизуст. И съвсем лекото подсказване от негова страна води до бързо и спонтанно припомняне на голямо количество минал материал.“

Създаването на табла и игри позволява на всеки преподавател да изрази себе си като личност, а и да интерпретира творчески историята на всеки учебник. Оказа се обаче изключително ползотворно използването от различните преподаватели на еднакви снимки на главните

действащи лица от сугестопедичните истории както и на голяма част от таблата. Така попаднали в група с различен преподавател или различни курсисти, еднаквите образи създават усещане за сигурност – като сигурен и уютен дом, в който се връщаш и където се пазят съкровени детски спомени. По тази причина, разработването на сугестопедичните книги в Сугестопедичен езиков център KREG в голяма степен е групов творчески процес и всеки преподавател има свободата да използва всички създадени материали.

Много често курсовете по чужди езици по метода Сугестопедия привличат хора, за които ученето на езици се е оказало нещо невъзможно и за тях това е спасение. Но също така често сугестопедичните курсове привличат със славата си на нещо забавно и приятно. Това не би трябвало да се възприема като проблем, но е изключително важно преподавателят – сугестопедагог да бъдем автономен от желанията на своите курсисти. Понякога се стига до ситуации, в които курсистите настояват „да изиграят някоя игра“ или да изпеят някоя тяхна любима песен. От изключително значение е преподавателят да не търси одобрението на своите курсисти като изпълнява всяко тяхно желание, а подборът на песни или включването на игри да бъде съобразено с цялостната сюжетна линия на сугестопедичният учебник.

По този въпрос д-р Лозанов пише в книгата си „Сугестопедия -Десугестивно обучение“ (стр. 148) :

„Много често учителите, като съзнават вредното отражение на отрицателната нагласа към учебния процес, умишлено създават паузи на отдиш и веселие. Но с тези паузи те всъщност подсказват на ученика, че той има нужда от почивка и разсейване. Те му подсказват, колко

всъщност е основателна неговата вътрешна нагласа на страх, на умора, на неудоволствие от обучението. Самоцелното веселие в учебния процес, веселите паузи при обучението, независимо от техния разведряващ ефект, носят със себе си още по-дълбокото вкореняване на убеждението, че основната негативна нагласа към учебния процес е основателна.“

Ролята на режисьор, която в повечето случаи възприема преподавателят, ни дава достатъчно добро основание да не се съобразяваме с ненужно веселие или да не изпълняваме безкрайни музикални желания.

И ако в курсовете с възрастни установяването на правила би могло да стане непринудено, то доста по-различен е този процес в обучението на деца. В тази ситуация децата и преподавателите имат посредник – загрижения и често недоволен родител, който не рядко има конкретни изисквания какво детето трябва да знае и да може.

В Сугестопедичен езиков център KREG изминаха четири години след началото на курсовете за възрастни, преди да разработим курсове за деца по английски и шест години преди да разработим курсове по испански. И в голяма степен причината за това беше желанието на родители, които вече се бяха докоснали до метода Сугестопедия в курсовете за възрастни. Абсолютното доверие, което получихме от тези родители, беше точно това, от което се нуждаехме за да продължим.

Много често родителите, които търсят курсове по метода Сугестопедия са привлечени от това, че децата нямат домашни (т.е. за тях отпада един ангажимент) и от това, че обучението е забавно, т.е. децата най-накрая ще харесат английския език. Именно в тези случаи е изключително важно да се пази автономността на

преподавателя и да не се адаптират законите или етапите на сугестопедичното обучение.

Изключително важно е родителите да бъдат запознати със законите и етапите на сугестопедичното обучение и да знаят, че пасивното знание е също толкова ценно колкото и активното, а спонтанна активация означава, че целта е постигната.

Оказва се изключително трудно да се организира посещението на езиков курс или поне в един сравнително голям град и за деца с натоварено ежедневие. По тази причина опитът ни да организираме курсове два пъти седмично по един астрономически час за децата от първи до седми клас претърпя неуспех. Затова се насочихме към курсове, които се провеждат един път седмично, но с продължителност два астрономически часа, като за цялата учебна година курсът включва 30 срещи, а общата продължителност на курса е 90 учебни часа от 40 минути.

Оказа се, че малката интензивност, която очаквахме да е недостатъчна, всъщност се компенсира доста добре от по-продължителната среща от 120 минути. По време на тази среща децата имат достатъчно време да се откъснат от ежедневието си и да се потопят в приказния свят на героите от книжките на д-р Гатева. Разпределянето на децата в групите се случва след предварителна индивидуална среща с всяко дете и неговите родители. На тези срещи провеждаме разговор с детето и тестваме нивото с Историите към Приказния връх. Същите истории задължително се използват и в края на учебната година за да измерим напредъка. Точно това тестване се оказва изключително важно за родителите, които не познават метода Сугестопедия като курсисти и за тях оценките в училище до този момент са били по-важни. До този момент не е имало дете,

което да не е показало усвояване на преподадения материал поне на 90%.

След пети клас децата продължават обучението си по английски по сугестопедичните учебници World of Many Colours за пети клас и Realm of Magic за шести клас с автор Десислава Тодорова-Хлавачик. За наша радост авторът на тези учебници е част от нашия екип.

Както често се случва в пети клас групите са с доста смесено ниво на познания по езика. Това би създавало непреодолими разичия при стандартно обучение. Когато обучението обаче е по метода Сугестопедия и когато групата се среща с един търпелив, сърдечен и безкрайно приемащ преподавател, различията постепенно се заличават. Постепенно е ключова дума – всичко се случва без насилие, без неизпълними изисквания и без ненужни повторения. За някои от децата в групите беше необходима една учебна година, за други – само няколко месеца. Важно е да кажем, че през втората година, когато децата бяха с Деси Хлавачик, някои от децата по собствено желание се явиха на олимпиада по английски, като едно от децата е класирано на националния кръг като този успех е постигнат без специална подготовка.

Всъщност това не е изненадващо тъй като през двете учебни години сугестопедичните учебници бяха допълнени от разнообразни текстове и видеа за различни празници, за важни моменти от историята на Великобритания, за случки и хора, свързани с темите в двата учебника. Последните текстове и видеа, които разразботваха децата, бяха на ниво B2 по Европейската езикова рамка. Само за сравнение е важно да уточним, че това е нивото на матурата в езиковите гимназии.

Опитът ни за подготовка за матура на ученици също се оказва успешен. За тази цел, обаче,

използвахме учебниците за възрастни The Return и London Tales. Групата се състоеше от ученици на възраст от 14 до 17 години и през втората година от обучението само на едно момиче му предстоеше явяване на матура, но както казват мускетарите: един за всички, всички за един. Двата учебника бяха разработени в две последователни години. Всеки курс се състоеше от 100 учебни часа разпределени в 25 сбирки от по 4 учебни часа, които се провеждаха един път седмично. Важно е да се каже, че в групата учениците бяха със смесено ниво като имаше един абсолютно наинаещ, някои с основни познания по езика, а някои с достатъчно познания така че да преведат около 50 % от текста Mistaken Identity, който е част от тестирането на входното ниво по английски за възрастни. Това, което беше по-различно от курсовете за възрастни, беше въвеждането на писането от втора глава, в която Мис Нийдъм получава писмо от Мистър Маск. Първата творческа задача, която предизвика голям интерес, беше писането на отговор на това писмо от името на Мис Нийдъм. Учениците имаха нужда от по-насочена подготовка за матурата в частта Use of English, в модула с граматично-лексикални трансформации. Останалите части на матурата не представляха особена трудност и само беше необходимо учениците да се запознаят с формата на самия изпит. Въпреки че само едно момиче се яви на матура по английски, тъй като другите бяха по-малки, може да се приеме, че подготовката беше напълно достатъчна, тъй като с резултатът от матурата тя успя да запише мечтаната специалност в Софийски университет.

Това, което е изключително важно да се каже, че групите в неформална образователна институция се сформират абсолютно случайно. Времето за общуване в учебна среда е изключително ограничено за разлика от училище.

Въпреки това случайно срещнали се хора стават екип и решават успешно групови задачи с разбиране и търпимост. А голяма част стават приятели. Един от най-любимите моменти на всички без значение от възрастта е представлението. Започва се с четене по роли на сугестопедичния учебник докато това се превърне в разработване на пиеса. Някои групи стриктно следват сценария, други доизмислят или доразвиват историята. Всички активно участват в решения свързани със сценографията, избора на аксесоари или на музика. Не е важно да си най-добър приятел с всички, но е важно да проявиш уважение към чуждото мнение, да изкажеш своето мнение без да обидиш и да си готов да помогнеш ако някой има нужда. А това са умения, които могат да се научат.

Обучението по испански език за ученици към момента е изцяло насочено към тинейджърите, защото се използва сугестопедичния учебник Un Viaje (учебник за по-малки ученици все още се разработва). Курсът за ученици към този момент винаги е бил през лятото, което позволява да се провежда всеки ден от седмицата по 4 учебни часа. Обикновено в групите по испански, учениците вече владеят на добро ниво друг западен език, най-често английски, което със сигурност е предимство. Но въпреки това резултатите не бива да се омаловажават. При превода на текста от Пио Бароха за тестиране на нивото всички се справят на 100 %. За сравнение в самото начало текстът изглежда напълно неразбираем и повечето успяват да посочат само някои от имената на хората.

През последните години обучението по испански език за възрастни се наложи да прекрачи една до скоро немислима граница – да премине във виртуалното пространство. Заради ограниченията, налагани от здравните органи,

детските и тинейджърски групи през изминалите две години също се налагаше да използват тази нова форма на общуване – онлайн обучение, но това се налагаше за не повече от две или три поседователни срещи през дълъг период от време, а и вече беше изградена добра връзка между участниците в курса и преподавателя в присъствените срещи.

Оказа се, че ограниченията за провеждане на присъствени курсове, се налагат не само от институциите, но и самите хора изпитват притеснение да общуват на живо. Това създаде условия за сформирание на първите онлайн групи по испански, като се направи опит да се създаде сугестопедична среда на учене.

Един от най-важните въпроси беше как ще се проведе концертния сеанс от техническа гледна точка. След много опити се оказа, че работещият за нас начин беше да се осигури независим източник на музика, а да не се използва компютър, който се използва за самото обучение.

Следващото предизвикателство беше разработването на материали, които да са различни от интерактивни игри в изцяло електронна среда. Вдъхновение и подкрепа получихме от нашия колега Златина Среброва, която вече беше разработила материали за онлайн обучение по английски във Франция. Това, което се получи, много напомняше на кутия с подаръци и изненади. За всеки участник в курса подготвихме и изпратихме пакет, който включваше сугестопедичния учебник *Un Viaje*, папка с песни, всички необходими граматични и лексикални табла разпечатани в по-малък формат, а игрите, напечатани и нарязани, бяха поставени в запечатани пликосе. Имаше химикал и малко лично посвещение за всеки. Според участниците в курса, търсенето на необходимите

материали в пакета за всяка среща е напомняло на търсене на подаръци под елхата.

Времето прекарано пред екрана е доста по-изморително от срещата на живо. Това наложи да променим формата на присъствения курс за да се осъществи учене без умора и напрежение. Курсът за начинаещи разработва първите четири части от сугестопедичния учебник *Un Viaje*, а втората част на учебника се разработва по време на следващ курс. Всяка среща е с продължителност два учебни часа като курсът се провежда два пъти седмично.

Като цяло онлайн курсът следва разработения присъствен курс. Едно от нещата, които се наложи да променим беше броя на елементите, които всяка сугестопедична игра включва. Не е за подценяване фактът, че по време на присъствен курс сугестопедичната игра, която включва подреждане на изречения или картинки, се изпълнява от група. Това се случва не само бързо, но и често предизвиква смях и закачки, които в голяма степен допринасят за липсата на умора, но и подпомагат създаването на мисловни връзки и асоциации, които на свой ред подпомагат запомнянето. През екрана такова взаимодействие се постига трудно и затова броя на елементите на сугестопедичните игри беше чувствително по-малък при онлайн курсовете за да няма умора или объркване.

Друго предизвикателство се оказаха движенията. В присъствените курсове танцовите хореографии често възникват спонтанно, четенето по роли често кара хора да станат и да използват различни жестове или просто да потърсят друг от наличните аксесоари. По време на онлайн курсовете се оказва, че тъй като екранът е средството, чрез което се осъществява връзка, всички не смеят да изпуснат поглед и това ограничава движенията.

По тази причина в онлайн курсовете бяха включени разнообразни задачи, в които участниците изиграваха без думи някакво действие, а останалите трябваше да познаят действието или да повторят последователност от действия. Често участниците в курса бяха помолени предварително да потърсят аксесоари, с които да се представят на следващата среща като някой от героите в книгата или да разиграят друга ролева ситуация.

Тестирането в края на курса показва, че курсът е успешен, като бяха използвани същите материали, които се използват за тестиране в присъствените курсове. Обратната връзка, която получихме от участниците в онлайн групите, не се различава особено от това, което споделят участниците в присъствените групи. Това дава основание да продължим да работим в тази посока за да сме сигурни, че добрите резултати не са случайност.

Онлайн общуването стана част от нашето ежедневие през последните години. Това се отнася и до общуването между преподавателите. Затова макар и да живее във Франция, Златина Среброва е важна част от нашия екип. Както вече споменахме, с нейна помощ разработихме онлайн курса по испански. Златина преподава френски и английски. През лятото на 2021 организирахме два присъствени курса по френски със сугестопедичния учебник Среща в Париж. Всеки от курсовете включваше 60 учебни часа, разпределени в 20 сбирки от по 3 учебни часа, 4 дни в седмицата в продължение на 5 седмици. Първоначалната идея беше да организираме курс за възрастни, но тъй като се оказа, че има и много желаещи деца, организирахме една група и за деца.

Групата за възрастни показва отлични резултати при тестирането. При децата, обаче, се оказа, че

напредъкът е доста по-бавен. В голяма степен според нас това се дължи на това, че учебникът за възрастни не е подходящ за работа с деца, особено на възраст 10-11 години. Структурата на учебника, както и темите, не отговарят на житейския и когнитивен опит на децата. И макар разработките да бяха пригодени към възрастта на участниците в курса, основната сугестопедична история остава далечна. Ето защо е важно да кажем, че сугестопедичните материали трябва да се разработват като се спазват сугестопедичните закони, но и като се отчитат възрастовите особености на нашите ученици.

Едно от постиженията на Златина е работата ѝ във френско училище като преподавател по английски език. За щастие на нея ѝ беше разрешено да използва метода Сугестопедия и така книжките на д-р Гатева Friends и Where are horse and dog? пропътуваха далечното разстояние до Франция. Задачата, с която Златина трябваше да се справи, не беше никак лека тъй като тя трябваше да работи с четири групи на различна възраст, като учебните часове се състоят от 30 минути. Въпреки това за времето от януари до юли тя успя да промени нагласите за езиково обучение в училището и получи покана да продължи през следващата година.

Може би тук е мястото да кажем, че както във Франция така и в България, това че резултатите на учениците по отношение на усвояването на материала са блестящи, това съвсем не означава, че сугестопедичното обучение протича гладко. Справянето с родителските изисквания и очаквания е една важна стъпка по пътя както вече стана дума за автономността на преподавателя. Съмненията на родителите понякога се предизвикват от „шума“, който се чува от сугестопедичната зала. За

сугестопедагозите шумът е нещо естествено заради песните, танците и изблика на спонтанни емоции. Но не рядко свободата, която децата имат в сугестопедичното обучение, е толкова неочаквана в сравнение с училищната среда, че те не могат да я понесат. Това често води до буйно поведение, което би смутило повечето преподаватели. Обученият и опитен сугестопедагог знае, че тези прояви са свързани с емоционалното състояние на децата (а понякога и на възрастните) и е въпрос на време изблиците да се успокоят.

Ето защо ролята на преподавателя е от изключително значение и всеки преподавател трябва да е готов да усъвършенства себе си като личност за успее да осъществи сугестопедично обучение. Тук е мястото да цитираме д-р Лозанов, който казва в книгата си Сугестопедия -Десугестивно обучение (стр. 234):

„От особено значение е и обучението на преподавателя, без което не е възможно:

1. Да се подаде огромен материал.
2. Материалът да бъде глобално-парциално структуриран.
3. Като специалист и като личност преподавателят трябва да има много висок престиж (да внушава надеждност и доверие).
4. Преподавателят трябва да притежава, а не да имитира, стопроцентово очакване на положителни резултати от десугестивното обучение.
5. Да обича учениците си (разбира се, не сантиментално, а като човешки същества) и да ги учи с лично участие в системата от игри, песни, класически тип изкуство и радости.

Сугестопедията (и нейното десугестивно прилагане) е метод на **отваряне на резервите на ума чрез любов към човешките същества.**“

В заключение само ще кажа, че Сугестопедичният езиков център е необикновена образователна институция, защото в нея икономическите и пазарните закони отстъпват пред законите на Сугестопедия. Затова преподавателите са екип, както се превръща в екип групата от случайно срещнали се хора, които ние обучаваме. А срещата на преподавателите е предопределена в известен смисъл тъй като търсенията ни са в една обща посока – да намерим пътя към тази по-висша форма на общуване, каквато ни носи Сугестопедичната методика.